

sacrificare solitos. & Phœnices bellorum aut pestilentis calamitatibus amicissimos Saturno solebant immolare. Quod omnes qui eorum historiam scripsierunt testantur, maximi autem Sachoniano à Philone Biblio in græcam lingua, ut in superioribus dictum est, traducit. His trus quoq[ue], qui Cœtensem historiam collegit, Curetas scribit Saturno antiquitus pueros sacrificasse. Sed Pallas, qui optime omnium mithra mysteria edidit, sic haec re scriptit: Immolaciones autem hominum imperatoris Adriani temporibus ubique fere cessarunt. Immolabatur enim prius in Landicea Syria Palladi uirgo, nunc autem cerua, & Arabes singulis annis puerum immolantes sub ara sepeliebant. Omnesque Graci communiter ante quam in bello exterrit, ut Philarchus historicus tradidit, hominem immolabat. Prætero Thracas, & Scythes, cæteraque præsa. Verum tam nunc quis ignorat in magna urbe Latini, Iouis solemitatem hominem immolari? & usque ad hunc diem non in Arcadia solum Panu Lycæo, & nec in Carthagine Saturno: sed omnes communiter homines cum dies statutus aduenierit, quo sacrificare hominem solebant, aram sanguine hominis spargunt. Philo etiam, qui Phœnicum historiam conscripsit, his verbis in primo utitur libro: Morem, inquit, præcis in magnis calamitatibus atque periculis fuisse, ut ciuitatis aut gentis princeps, dilectissimum ex liberis uulscienti dæmoni, quasi redemptoris præmium traderet, & sic traditum mystice iugularet. Sicut ergo Sa-

Exemplū in turnus rex regionis, quem Phœnices Israelem uocant, qui postea quā hoc facis literis minem exiit, ad Saturni stellam adductus est. cum ab Anobret nymphæ extat 2. Re unicum haberet, atque charissimum filium leud, à re ipsa dictum (sic enim gum 3. de etiam nunc Phœnices unicum filium appellant) quia maximo atque per Rege Moabī ricolosissimo bello ciuitas premebatur, regio indutum ornata super constructam, ad hæc præparatamque aram immolauit. Non insūta ergo extimū dicimus illum Clementem in libro, quo ad ueritatem gentiles adhortatur, his verbis ista deplorasse: Crudeles immanesque hominum hostes dij uestri sunt, qui non solum amentia lassant uestra, teruentiam modò per contentionem certaminis, modò per cupiditatem uictoriae animis uestrī concitatis ad uoluptratem suam immolations hominum posulant, qui multis nonnunquam ciuitatis atque gentibus tanquam communites pestes & fulmina incidentes non cessarunt atrociter homines uexare, quoque sanguine hominum placiti sunt. Aristomenes enim, Mefenius loui, quem illi appellant Ithomētum, trecentos simul sacrificavit: in quibus Theopompus etiam Lacedæmoniorum rex fuit nobilis scilicet ac regia hostia. Taurōscythe autem quoconque aduenas cuperint, capiunt autem mulos, qui fluebūs & temporebat ad eos depelluntur. Diana itatim immolare solent, qua sacrificia tragicè in scena Euripides decantauit. Monuimus uero in libro Miraculorum collectionis, in Pelle ciuitate Thessalica, hominem Achium Peleo & Chironi singulis annis immolati fuisse, ut narrant. Lyctis etiam Cretenes autem isti sunt, qui hominem immolabant, ut Anticides scripsit. Lesbi quoque Dionysio, & Phocenses Diana, alteros Docialia, alteros Phitocles historicū hominem immolare solitos conscripserunt. Erechtheus uero Atticus & Macarius Romanus filias suas, alter Proserpina, ut Demaratus in prima tradidit, alter defensori dæmoni, ut Dorotheus in quarto Italicarum rerum exposuit, immolare non dubitarunt. Per humanos uero dæmones? quomodo enim non scelerissimi sunt & illi tanquam Salvatores inuocantur, & isti qui salutem ab infiditoribus petunt, litareque putant deis hominum ituglo? nec enim homicidij crimen effugiant, etiam si Diana aut loui hominem offerant: Curiq[ue] o prudentissimi beluas fugimus? & si forte ursam, aut leonem, aut serpentem

per tem uidimus, statim resiliimus, ut poeta omnium maximus ait:

Retroq[ue] pedem cum uoce repræsits:
Improuisum asp̄ris ueluti qui sentibus anguem
Præsit humi nitens, trepidusq[ue] repente refugit
Attollentem iras, & caruula colla tumentem.

Perniciosos autem dæmonas, fraudulentos & pestes hominum manifeste uidentes, à quibus liberi etiam uestri ad caedem petuntur, non fugitis: Hæc ille. Ego autem & etiam Dionysium Halicarnassum, uirum Romanæ histoiræ ac Italice peritissimum, huius sceleris testem adducā, qui in primo de An. Dionysij Ha licarnassii de primis hominū nar ratione, que lib. 1. Antiq. Rom. existat. tiquitate Italica, Loueni & Apollinem, quoniam decima hominum immola ta non fuerat, magnas Italis calamitates induxit his uerbis scribit. Nullus in arboribus fructus, inquit, ad maturitatem usq[ue] permaneat, sed immaturi omnes defluent. nec spicæ semini & replebantur, nec herbae pecori suffici entes germinabant: fontes quoq[ue] ipsi alijs bibi non poterant, alijs æstatis tempore deficitabant: & aut mulieres abortum patiebantur, aut natu pueri man ci & discerpti erant. Cetera quoque hominum multitudine ægrotatione ac morte crebris quam solebant uexabantur. sciscitantibusq[ue] ipsis, quid in deos commisissent, quidque facturi, ut ab his pestibus liberarentur: responsum fuerat, quia cum impetrasset que petierant, non rediderunt omnia qua uouerunt. Sed maiora adhuc debent: quia si reddiderint, conquiescent. Pelasgi enim & Aborigines nihil sibi terra producente uouerunt loui atque Apollini, ex nascituris decimam se partem immolaturos. Celsa fitur postea talis calamitas, & illi fecundissimo retum usi prouentu, decimam nascentium omnium partem sacrificabant. Hæc Myrsilus Lesbius non Pelasgos aut Aborigenes, sed Tyrenos pastos fuisse narrat. Responso igitur recitat, magna omnes ambiguitate tenebantur. Senior deinde quidam aliarum rerum primis dixit recte dij consecrata fuisse, nullam autem ex hominibus partem, quam dij maximè diligunt esse immolaram. Quare calamitatibus semper, inquit, uexabitur, nisi ut ceterorum animalium, sic hominum primitas sacrificabimus. Hanc senis orationem cum alijs probarent, alijs plenam insidiarum putarent, sciscitaturus per oracula placuit, si hominem decimam sacrificare dij gratum esset. Deo autem annuente, magna seditione uexati sunt, & tunc primū primates ciuitati & reliqua multitudine atroci suspitione, ne dolo ista primates facerent cōmota, scis atq[ue] diuisi sunt: migrabantq[ue] multi, inq[ue] uero quā siamenti finentes pellebantur, & pellebant: mulcēt ciuitates destitutæ penè fuerunt. Sequebantur enim fugientes filios qui generunt, & fratres cognati, & propinquū propinquos. ita ex Italia fugientes, Græciam & Barbatiam replete sunt, quod malitio paucis annis Italiam uexauit. Nā & ciuitatū principes tum feditionē timentes, tum religioni satisfaciendū putantes, ab adolescentibus, qui ad iuuentam in annos prouenientib, primis delige bant. Et paulo post: Afferunt autem Saturno in Italia, præcis temporibus Hercules boita sacrificatum fuisse, quemadmodum apud Carthaginenses ante quam sius humanae urbs eorum dirueretur. Ceteræ uero ad hac usq[ue] tempora & occidentalio- na, damnata res ferè omnes homicidio sacrificabant. Hercules autem fertur primus in Sa nūt. turino aræ ædificare intemeratas hostias immolasse: alegem, qua homi Argeorum nes sacrificabantur, reuocasse, & ne quafi, patro ritu neglecto, & superflitio, scippe simus ne inani incole turbarentur, simulacra pro uiuis hominibus, quos in fluen lacra, de pos ta Tyberis præficebant hostiarum ornata, modò in Tyberim immittere do te Subilio, cuius res à Romanis temporibus quoq[ue] nostris idibus Maijs diligenter idibus Maijs fieri solet. Ea enim die pontifices animalibus primò secundum leges immo precipitari lati, virginesq[ue] uestales, prætores, alijsq[ue] ciues quos facris adesse fas est, tri solita ginta

ginta simulacula hominum, quæ Argiuos appellant, à ponte sacro in Tyberim demitunt. Hæc Dionylius. ¹⁰ Diodorus uero confitanea iis in uigimo historiæ uolumine, de Carthaginensibus ac Agathocle tyranno Siciliæ, post mortem Alexandri Magni primi Ptolemai temporibus obfisis, his uerbis conscripsit: Dicebant autem Saturnum illis iratum fuisse, quoniam prius ipsi excellentiores ex filiis suis sacrificabant. Postea uero clam emptis infantibus atq; educatis, liberorum loco immolabant. Cumq; diligenter facta inquisitione, multi ex suppositis inuenientur sacrificari, facile animis induxerunt, ut crederet, ad obfessionem urbis hostes idcirco diuinatus missos fuisse, quoniam priscos deorum honores non seruerant. Itaq; deos placare studentes, ducentos ex nobilissimis adolescentibus publicè sacrificarunt. Trecenti uero alijs, quoniam suspectos se esse uidebant, sponte se tradiderunt. Erat autem apud eos area Saturni statua magnitudine mirabilis, cuius manus in terram extensa ita erant in gyrum, ut quia ad eum prouenire adolescentes cogebantur, in ingentem foueam ignis repletam inciderent. Iurefigitur Hebreorū scriptura reprehendit eos, qui moribus patris cōtempis, hæc imitati sunt, dices: Immolabātq; filios atq; filias suas dæmonibus: infectaq; terra est in fanguinibus, & contaminata in operibus eorum. Arbitror tam per ea quæ dicta sunt satiris, non bonorum dæmonum inuenitionem fuisse priscam illam, & primam simulariorum institutionem, & unitam uersam religionem gentilium, sed perniciosorum omnino atq; scelerorum, Itaq; uerus profecto inuenientur prophetie ille fermo, Omnes dñi gentium, dæmonia. Apostolicum etiam illud quo dicitur, Quia quæ gentes sacrificant, dæmonibus non Deo sacrificant. Et certè si quid boni in deis gentilium esset, amatores profectò iustitia, saluatores & benefactores hominibus essent, nec humano sanguine gauderent. ¹¹ Sed responsis & omnibus modis à cæde humanum genus repellenter.

Scholia in Cap. VII.

Mulsi exemplis docet, Ethnicos uictimis humanis, omnium uidelicet maximè miserandis, Deamones colere & placare solitos: Nam tamen esse consilio Herculis & aliorum, ut eo ritu abrogato, animalia bruta aut simulacula, offerrentur: Totam autem hanc impietatem & crudelitatem sublatam tempore Adriani Cesari. Quid respicitas obprobrioibus fatuendum sit, docent hec diauiti Psaltilis uerbis: Sed misericordia se cum genibus, & didicunt opera eorum. Seruieruntq; sculpitibus eorum, & fuerunt eis laquei. Nam sacrificauerunt filios hos & filias suas dæmonijs. Et effuderunt sanguinem innocentium, sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quos sacrificauerunt sculpitibus Chenian, & infecta est terra sanguine.

¹ Ut sanguine charissimorum & alijs innumeris humanis uictimis placari putarent sanguine pollutas potefatae.

² Et quod nec non simpliciter, sed ex historia talium rerum plena dicimus, bac etiam sufficienter probabant.

³ Mens Apud Cyprius April.

⁴ Et in Tenedo ut inquit Eusebius Carystius

⁵ Et quidem in Africa Carthaginenses, facieant sacrificium, quod Iphicrates sustulit & Dumates;

⁶ Sed quis ignorat, etiamnum in magna urbe lous Lassitj sibi, hominem macrari?

⁷ Negijs Diana quis aut toni in facro uidelicet loco magis quam ira aut auaritia alijs similiter demonibus in artis aut triujs maceti hominem sacram sacrificium, nominans. Sed cedes eis & homicidium hoc sacrificium.

⁸ Scribit etiam ille, Iouen & Apollinem postulasse aliquando humanas hostias. Illos autem à quibus petite erant fructus quidem omnium & frugum forem sacrificasse Dñs. Quoniam uero non simul obtutissent homines, omnigenis cumulatos suffit calamitatibus. Nihil autem impedit quod minus ipsam scriptorem audiamus, sic loquenter.

⁹ Ut religio si qua in omnium animis manserit, eximatur: imaginibus antiquarum affectionum permanentibus.

¹⁰ Et Diodorus his familiis in uicissimo libro bohovice bibliotheca narrat, post Alexandri Macedonis mortis, tempore primi Ptolemei, de Carthaginensibus ab Agathocle Sicilie tyranno obfisis, hac ad uerbum scribens.

¹¹ Aut si quid erat boni in ipsis, ut per hoc etiam honorum fortiretur appellatione, beneficū certè erat & omnibus salute, amans & iusticiæ & curans hominum. Quid cum ipsis, quoniam homo nō oblectaretur boſtis? Cur non per oracula abterritus humanum genus, ne talia perpetraret?

Scelerum & crudelitatis, nullius autem boni, premonstratores
autores esse Dæmones, & nullum ex ipsis bonum. Cap. VIII.

Quod uero maligna ista dæmones humanum genus intruderunt, quamvis perscipuum pateat: tamen inde quoque apertius uidebis, si adulteria & fornicationis gentilium, quæ usque ad hunc diem in Heliopoli Phoenicie, multisq; alijs in locis peraguntur, in mentem tibi veniant: quatenus primitas, quafdam dijs debitis, turpisimas huiusmodi operaciones in templis offerunt. Nam si nec homines quidem modesti ac mites cedibus & stupris lætantur, quanto magis dij aut boni dæmones ab his rebus erunt alieni. Si uero quipiam obijcet, malignos quidem esse dæmones eos, qui haec pertunt, alios autem illos bonos, quos maximè tanquam salvatores uenerantur: querendum ubi nam isti salvatores sui, quos colunt, sint, & non possunt malorum uim ab huiusmodi facinoribus atque flagitiis auertere. Quomodo autem boni sunt, si malos dæmones non depellunt? si cultoribus non auxiliantur? Aut cur humanum piumque hominum genus atrocitate malorum dæmonum uexari permitunt? Cur etiam non admouerunt homines, non ut Deum honorare, sed ut perniciosum dæmonem odisse illum, qui haec iniqua & turpia placent? Quomodo ergo uerum isti Deum colunt, qui nec Rhodijs, nec Salaminjs, nec Heliopolitanis fugiendos esse prauos dæmones significavit? nec malignum lunonis spiritum, cui tres quotidie homines sacrificari solitus ab histiora didicimus, contemnendum esse unquam dixit? nec Chios docuit, ne membratim crudelissime disceptum hominæ Dionysio immolare, nec Tenedios similiter? nec prohibuit. Maiorit hominæ ubique offerunt? Cur igitur eum colunt, qui uel liberos prauos dæmonibus iugulantes nequaquam defendit? nec dixit in Lao dicea Syria, ubi singulis annis virginis labatur, perniciosum dæmonem habere: nec in Libya atq; Arabia, ubi adolescentes sacrificantes, sub ara sepeliebant. Haec omnia uerus Deus quem colunt, quomodo non admouuit facienda non esse: incestus etiam & adulteria uerus ille ac bonus Deus quomodo non docuit, uero Deo & bonis dæmonibus placere non posse? quod nullus unquam præterquam uerus profecto Deus noster, qui solus Deus est, fecisse inuenitur. Is enim per Moiem uniuerbos præmonuit homines, non esse colenda dæmonia: econtra uero, repellenda contemnendaq; tanquam perniciosissimos spiritus, templaque ipsorum ac ceremonias quibus honorantur, sic esse delenda, ut nulla eorum exter memoria: ⁴ qui adeo maleficente humanum genus inuaserunt, tantamq; uictoriæ amentia hominum cœleci sunt, ut si colligere in unu, que ab histioris suis dicuntur, uoluens, uniuersum istis sceleribus orben spiritibus subiectum fuisse inuenies, Greciam, Africam, Thraciam, Scythiam, prudētissimorū Atheniensium gentem, ipsam quoq; magnam urbem, siquidem etiam ibi dialibus homines iugulabantur. Rhodium præterea, Salamina, insulas omnes Chium, Tenedum, Arcadiam, Lacedemonia, Aegyptum, Phoeniciam, Libyam, Syriam, Arabiam, ubiq; usque ad tempora Saluatoris nostri, tam animalium, quam hominum cæde, & turpisimis pollutionibus perniciosissimos dæmones placabant:

placabant: neq; prius uitam hominum hæc mala reliquerunt, quam Saluatoris nostri doctrinæ fulgor orbem illustrauerit. Historicos enim suos iam audiuiimus ad Adriani uic; tempora, facinora & flagitia illa fuisse proterva. Eius uero Imperatoris temporibus turpitudinem hanc omnem intellectam atq; contemptam fuisse. Illo uero maxime tempore salutaris euangelij predicatione per orbem in modum fulgoris corrufabat. Mentiuntur autem, quando rebus uic; prauis, se dæmonibus sacrificasse negant. Illos enim adorabant, illis homines cedebant, ad honorem illorum turpisima admittiebant flagitia, quos deos maximos & putabant & appellabant. Saturnum enim, Iouem, Martem, Dionysium, lunonem, Mineruam, Venerem, & sapientissimum atq; pulcherrimum Apollinem, optimos & maximos deos, ac dentes, saluatores esse prædicant. Ipsi ergo perniciissimi, illi dæmones sunt. Nam si huicmodi sunt, qui cæd hominum gaudent, gaudent autem isti, quibus nisi homines immolentur, ferre non possunt) scelerissimi certè spiritus esse conuincuntur, siue ipsi talibus gaudent, quod dubitari non potest: siue alii hæc offert permittunt. Curenum si boni sunt spiritus, his sceleribus malignos placari dæmones iubent: cur adeò errare homines patiuntur, ut ad collendos prauos dæmones ignorantes deductos despicant? Cur huicmodi di humaan genus seruit spiritibus non dignitantur, cum oporteat si boni dij sunt, longissimè ab hominibus omnem falsam religionem diuina sua virtute, prædicatione & integra pelleret? Nam pater bonus non negliget filium a prauis hominibus circumuentum, nec humanus dominus ieruum, nec dux belli ad captiuitatem suos milites duci patietur, si aliquo eis poterit modo prouidere, nec pastor lupis pecudes tradet. ¶ Dij autem boni, qui miseris ut dicunt, homines tutantur, qui pastores & saluatores, reges patres & domini nuncupantur, inimici dæmonibus quasi atrocissimis beluis homines, à quibus piè coluntur, crudeliter trucidandos tradent, nec propugnabunt & protegent in bellum genus hominum, nec hostes & prauos spiritus tanquam immanes bestias longè à gregè hominum fugabunt, nec docebunt homines, qui se remq; suam illi commandant, nō colendos sed fugiendos esse prauos spiritus? Quando igitur hoc nec faciunt, nec unquam fecerunt, imò uero econtra oracula atq; responsa sui homines immolari sibi petebant, & turpisima flagitia in templis offerunt, se ipsa patet pessimos & iniquissimos esse natura. Ad hæc quomodo Deus aut bonus aliquis dæmon à gentibus unquam adorabitur, si bonum malo nunquam conuenire potest, nisi lucem ac tenebras ad idem concurrere posse contendat. Quomodo autem dij sunt, aut omnino boni dæmones, qui bonitate ab hominibus superantur? Iniquum enim Porphyrius scripsit, non dico homines soli, sed etiam quod multo minus est, animalia bruta occidere. Quaræ immolationes huicmodi modesto atq; prudenti uiro fugiendas, nec placandas spiritus sanguine, sed animi uirtute repellendas contulebat. Mundum enim animum non inuidunt, quoniam eis dissimilis est.

Scholia in Cap. VIII.

Pergit in eodē argumento, ac ex eo, quod dæmones sceleri autores sunt, Dij, non rabiū nō reprimunt, nec ab illorū uiolentia genus humanū liberāt, utrosq; sceleros et impuros esse ostendit. Quid autem malignorum & malicioſorum dæmonum hec erat, clarissim intelliges, si confidabitis uulgare & impotens libidinis iporum in Phenicia urbe Solis adiuc dum facinora, & apud dios plarum homines. Adulteria enim et stupra & illegitimas alias comixtiones in honore Deorum, tanquam debitum quoddam, aut oportere fieri, & impure & nefanda huius actionis Dij, primitias se offerendas, ignominiose & impudice huius negocationis, tanquam bone gratie indictum, fructus ipsius offerendas. Hec enim humanis uitiumis similia sunt.

2 Cui

2 Cui tendit & inhumana & illegitima & turpia grata existant. a boni, iustitiae, & ueritatis 3. Vetus autem Verus Deus etiam Marti, hominum occisori & bellum amanu dæmoni, sacrificare ho minem. Sanctius autem, neq; alienis nōq; domesticis charismis maculare ipſi. 4. Et quidam purgare ipsorum templū & parvū satros & profanos cultus & omnino ex hominibus tollere memoriam eorum tanquam Deorum & tributum ipsiis honorem, sanctuarium. Neq; enim malos placari fas erat ab ijs, quibus boni eare sunt. Sicut autem Philarchus sue quacunq; alius, narrat omnes Grecos præsumptum in prelaminare, homines immolare. Et hanc testem Graecorum diabolice superstitiosos, ne recules acciperet, ne rigores nel Astarte, uel Thracas & Scythas etiam eadem agere & sistere a diabolo in sanctis subjugatos esse. Sicut & Athenenses & eos qui in Magna urbe sunt, quando & iſi in Magni Iouis filiis homines maculabantur. Sed si contraxeris simul omnium iam dictorum Catalogum, inuenies, ut ita dicam, omnem Deorum effidionem, his homicidis spiritibus & maliguis demonibus attribuatur esse Nam & in Rhodo in Salamine & alijs insulis, & in Heliopole Aegyptiacis, & in Chio & in Tebedo, & Lacedemonie & Arcadia, Pheniciis, & Libycis, & ab aliis omnibus in Syria & Arabia & apud Athenenses, & qui precipui sunt, apud Carthaginem & in Africa & Thracia & Scythia, demonstrata sunt dæmoniae maculationis hominum, antiquis temporibus usitata, & sacrificia quæ usitata, ad servitorum nostrorum se extenderant. Quomodo enim non recte dixeris omnes tunc malis dæmonibus seruiffi, nec prius requiem tantorum in vita mortalium suffisse, quam Salvatoris nostri illiusesse doctrinam? 5. Diuigitur & boni geni sub malis & prauis relinquent hominum genus, & ter mille custodes mortaliū hominum. Pastores & seruatores, reges & patres & domini, inimici & hostibus & feris beluis tam crudeliter & crudeliter ad agendum ferendum amicissimos trident. Estim illius ciuitatibus dæmonum cultus recipi & approbatissi est, danda tamen nobis est opera, ut Deo similes fiamus, foreto & damna. Ethnicius, qui ab iſi fuit patrono porphyrio, non obscuram quibusdam dam natum Cap. 1. X.

Si uero ciuitatibus necesse est, hos etiam placare, nihil ad nos. Ciuitates enim etiam res externas, ut diuitias, & omnia qua corporis sunt, ut formam, bona esse confirmant: & horum contraria, mala. Patui enim sunt in ipsis, qui anima curam habent. Nos autem quantum nobis possibile est, illis non indigemus, sed omni studio atq; opera Deo similes fieri conamur. Quod fieri solet perfectiore uirtute, & uera de rebus opinione. Econtra uero, prauis tam dæmonibus quam hominibus, & omnibus qui caducis atq; materialibus rebus gaudent, dissimiles esse studemus. Non iniuria igitur philosophus & dæmones contempnere debet, & diuinationes negligere. Ea enim, qua homines uaticinationibus pertunt, negligit. Non ergo de matrimonio, non de mercibus, non de seruo, non de furo, non de alijs ita: nibus rebus, quas falsa opinione homines cupiunt, ab exitis animalium querat: sed ipse per seipsum Deo accedens, & aeternam colummodo uitam quaret, quam toto animo desiderat. His uerbis Porphyrius auguria aulpi- catus & uniuersam diuinationem, quam multi admirantur, falla opinione hominum constare aperite ostendit, quibus philosophum nullo modo indigere dicit. Si ergo modestus prudensque uir ea fugit, quibus dæmones placantur, qui sunt gentilium sacra sanguine animalium confecta, nemo priscorum prudens ac modestus invenitur. Omnes enim ut diximus, ante Saluatoris nostri aduentum, brutorum animalium vel hominum sanguinem dæmonibus offerebant. Nemo ergo secundum Porphyrium, prudens modestusque gentilium fuit. Præterea ipse rationem sequens, sacra dæmonium refutat: & mundo animo esse horatur, quem dæmones inuidere nequeunt, quoniam dissimiles sunt. Apollo uero deus suis (rursum enim homini comparatus, inferior repenter) perniciissimo dæmoni, quia uidelicet et amicus sit (pernicioſo enim perniciſus amicus est) factificandum consultit, quod ipse in libro de Responsis conscripsit. Cum enim uates

rum ad se ipsos transferre cupientes: omnibus enim gaudent malis, & deorum assumpta persona temeritate nostra fruuntur. Aliicutum enim multitudinem ardore cupiditatum, diuitiarum, potentia, volupia, inanis preterea gloria appetitione. Vnde seditiones, rixæ bella, & nascuntur, quodque omnium pessimum est, deos etiam ipsos, & primum uniuersi Deum limibus seruire uitij persuadent, ita omnia fusi sum deorsum perturbant. Credunt enim eis non solum vulgus, sed multi etiam philolophorum alteri alteris causam præbentes. Qui enim philosophi communes opiniones non contempserunt, ad impietatem vulgi delapsi sunt: multitudine etiam uicissim *poësi exilio* *fi.* *conscientia* impietatis sua à philosophis terba percipiens, in falsa de dīs opinione confirmata est. Nam poësi quoniam uerbis sonantibus & compositione magnifica uitur, peruersit, in uero inflammatu homines ad impietatem, ita ledicti nō possunt perspicere, nec bonitati nocere, nec prauitatem iuare unquam posse. Nam ut non potest caliditas, ut Plato ait, frigiditatem inducere, nec frigiditas caliditatem: sic ne iustitia nocere potest, iustitissimus autem omnium Deus est: nisi esset iustus. Quare alia quædam est uirtus bonorum dæmonum, alia malorum. Qui enim ad nocendum natu sunt, & istud omnibus peragunt istibus, bonis contrari sunt: contraria uero in eodem esse non possunt. Ab istis autem maleficiæ quoq; artes constituta sunt: hos enim summopere, & præfidentem istorum malefici omnes uenerantur. Hi pleni sunt omni falsa phantastica visione, qua facile decipiunt, monstra quædam & prodigi sensu & imaginationi præponentes: unde amatoria & incitentia libidinum præparantur, quibus omnes luxuria, & diuitiarum copia, & inanis gloria cumulus comparari atque acquiri creditur, ac faciliter homines decipiunt. Dij enim esse uolunt, cum nitore carnium & summis gaudeant. His enim uaporibus confirmari & roborari uidentur. Hæc omnia eius sunt, qui exactissime ista scribat. Prænominus enim philosophus, qui maxime omnium ista scrutatus est, praus dæmones omnes, qui sanguine gaudent, appellavit, & multitudini à poetis & nō nullis philosophis persuasilli falso bonos uideri afferuit.

Scholia in Cap. XL.

De impostura dæmonum, quos fungi Porphyrius assuntis formis quibusdam apparet hominibus, & per philosophos vulgi errores confirmare, deq; animabus que in natura dæmon degenerant, & illecebri cupiditatum & uoluptatum homines incantos infestatos, ad flagitia perpetranda insigunt, multa in hoc capite Eusebius refert, ac in fine artes maleficas dæmonibus, tanquam autoribus tribuit.

Spiritus autem, si quidem est corporeus, patibilis est & corruptibilis. Ab animis autem sic uiuiri, ut species coruæ maneat longiori tempore, non est quidem sempiternus. Verifimile enim est aliquid semper ex eo defluere & mutari. In symmetria itaq; sunt corpora bonorum, sicut & corpora apparetum: Maleficorum autem sine symmetria.

Qui sunt principes dæmonum, secundum Porphyrium. Cap. XII.

Idem declarat malignorum dæmonum principes Serapin & Proserpinam esse. diuina uero scriptura Beelzebub prauitatis principem appellat. Sunt autem uerba eius hæc in libro responorum conscripta: malignos omnes dæmones non temere Serapidi subiicitur. Non enim sacrorum eius symbolis sollemmodo persuasi sumus, uerum etiæ, quia quæcumq; allicunt, & quecumq; repellunt. Plutoni attribuuntur, ut in primo libro monstrauimus. Serapis autem apud Aegyptios is deus est, qui apud Græcos Pluto nuncupatur, idcirco praus dæmonibus iste princeps est. Nam iste symbols quoq; dedit hominibus, quibus dæmones expelluntur: iste supplices docuit, quomodo brutorum assumpta figura, dæmones hominibus infilunt. Vnde apud

apud Aegyptios & ceteros omnes, qui prudentes in agendis ceremonijs deorum esse uidentur, corrigi in tempis irrumuntur: & animalia ante invocationem deorum expulsa multitudine, caduntur ita domo ceteris rebus uacua, & munda spiritu, & sanguine animalium Deus inuocatur. Sunt autem corpora hominum istis plena, & maximè illorum, qui delicatis cibis uiuant. Comedentibus enim nobis adueniunt, & inhaerent corpori. idcirco ieiunium & caritas maxime laudantur, non quia principaliter Deus bonus istis placetur: sed ut recedant illi, qui sanguine & immunditia gaudentes, ut his fruantur, in uitium corpora ingrediuntur. Certum enim est, quia uehemens caducarum rerum cupiditas, & appetitus spiritus impetus non aliunde quam ex præsenti istorum maxime crevit. Quare cum appetitus nimis inflammatu est, & voluptatis ardor animatia exagit, ut omnis cogitatio ad exteriora uagetur, tunc huiusmodi dæmonum præsentiam esse cognoscas: quorum præsentia est, ut appetitus spiritus in corpore nostro multiplicetur. Et paulo post: Nunquid, ait, isti sunt illi dæmones, quo rum princeps Serapis est? Symboli enim etiam horum triceps canis est, ille scilicet qui in aqua, terra, & aere tribus his elementis uersatur pernicioſius dæmon. Is enim ceteros dæmones tanquam princeps expellit. Sed Proserpina etiam dæmon princeps est, quia in tribus his elementis plurimum potest. Et post pauca: Vnum, inquit, Proserpina responsum si appuero, volumen istud concludam:

Natura triplices ego sum. *Lucina puella.*

Taurea itemq; triceps missa è celo aurea Phœbe,

Quæ multæ variant formæq; trinæq; signa

Quæ terra & simulacula fero terra, aeris, ignis,

Quippe meis atris terrarum est cura molosis.

Deinde quinam sint canes atri clare interpretatur, dicens perniciosos dæmones sic appellari.

Scholia in Cap. XII.

Quem admodum iudei affirmant, Beelzebub esse dæmoniorum principem, ut est in historiæ Euangelicæ: Ita Porphyrius & Elmici fingunt Serapin & Hecatæ principes esse dæmonum, qui seducti à se miseros & execatos homines, superflitionis & scelerum seruos effecerunt, ut ipsi pro sua libidine graffari in eos possent.

ARGVMENTVM IN LIB. V. EVSEBII DE PRÆ-

paratione Evangelica.

T quid de responsis dæmonum statuendum sit, liquidò omnibus confiter, de Dæmonibus magna ex parte in hoc libro agit, atq; hac omnia illis tribuit. Primum, quod per simulacula, uelut organa, non modo stabiliter in errorem de innumerabilis Deorum numero, sed etiam diuinationibus suis hominibus incauti scelerate impulerint. Deinde, quod, tamē si uiderentur dæmones, intermedii inter Deorum hominumq; naturam & ordinem, scelerum tamē & turpi tuditum labi essent contaminati, ut qui Autores essent cædium, idolatriæ & aliorū malorum. Tertiò, noxiōs esse dæmones omnes probans, tragicum de eorum qui Panu uiderant interitum, describit. Quartò, calamitatis quibus obnoxii sunt isti dæmones, seruitutem nimis & mortem, inde colligit, quod ad nutrum, uerbæ, concepta hominis malefici, sele sifere coguntur, nec possunt abcedere quando ipsi est uisum, sed cum sublati notis quibilia, magis dæmones à se constrictos dimittit: & quod morti sunt obnoxii, sicut narrationes de interitu Panos & dæmonis Britannici ostendunt. Quinto, redarguit dæmones eo nomine, quod lapé impuros quoddam prius enim & elegantes excipiendo arbitror, poetas, ut Archilochum: Tyrannos etiam, Phalaridem & Cypselum, præter corum meritum, laudant, ut diuinationes que studebant Hierophantis, & deniq; quod Methymnenibus autores idolatriæ.